

Växtodlingsenheten
Jan Taipalensuu

Svalöf Weibull AB
268 81 Svalöv

Avsiktlig utsättning av genetiskt modifierad vårraps (*Brassica napus*) 1998

Svalöf Weibull AB (SW) har i skrivelse den 18 december 1997 ansökt om tillstånd att under 1998 få genomföra följande avsiktliga utsättningar:

- Fältförsök med genetiskt modifierad glyfosattolerant vårraps på Norra Svalöv i Svalövs kommun (Skåne), plats I.
- Fältförsök med genetiskt modifierad glyfosattolerant vårraps på Riseberga i Klippans kommun (Skåne), plats II.

Remissinstanser

I ärendet har följande remissinstanser beretts tillfälle att avge yttrande: Gentekniknämnden, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen (KemI), Sveriges lantbruksuniversitet (SLU, Inst f växtförädling), SLU (Inst f växtodlingslära), Lunds universitet (Ekologiska institutionen), Stockholms universitet (Enh f populationsgenetik), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Naturskyddsföreningen och Ekologiska lantbrukarna.

Följande remissinstanser tillstyrker ansökan: Gentekniknämnden, SLU Inst f växtodlingslära, Naturvårdsverket och Lunds universitet Ekologiska institutionen.

Naturskyddsföreningen avstyrker ansökan, med motivering att herbicidtoleranta växter missgynnar utvecklingen av miljövänliga produktionssystem, samt anför risken för okända effekter av de införda generna.

KemI tar inte ställning vad beträffar den avsiktliga utsättningen. LRF anser att för att tillstyrka ansökan bör både risken för horisontell genöverföring och den genetiskt modifierade rapsens likvärdighet (substantial equivalence) med omodifierad raps dokumenteras bättre. LRF anser att detta inte är uppfyllt i ansökan. Ekologiska lantbrukarna anser att herbicidtoleranta grödor inte skall släppas in på den europeiska marknaden, men tar inte klart ställning till det aktuella fältförsöket. Vidare efterlyser de en mer detaljerad information om den genetiska modifieringen för att kunna bedöma den genetiskt modifierade rapsen.

Övriga remissinstanser har inte inkommit med yttrande.

Enligt 10 § förordningen (1994:901) om genetiskt modifierade organismer har Europeiska gemenskapernas kommission underrättats om ansökan.

RisKFörebyggande åtgärder

Av ansökan från SW framgår följande i fråga om riskförebyggande åtgärder:

- I syfte att minimera pollenspridning kommer utsättningen vid plats I att omges av en tio meter bred skyddsbård bestående av hansteril omodifierad raps.
- Ett avstånd om minst 500 respektive 1000 meter till närmaste odling av oljeväxter kommer att upprätthållas vid plats I respektive plats II.
- Under odlingssäsongen kommer utsättningsplatsen regelbundet att inspekteras och all förekomst av spillraps och närbesläktade korsblommiga arter (*Brassica*- och *Sinapis*-arter samt åkerrättika, *Raphanus raphanistrum*) som uppkommer inom ett avstånd av 50 meter från ytterkanten av skyddsbården (plats I) respektive kanten av försöket (plats II) kommer att förstöras före blomning med lämplig metod.
- På plats I placeras flugor och på plats II en bikupa för att ge en bättre korspollinering. Flugorna hålls tillsammans med rapsplanter i isoleringsburar, och bikupan kommer att efter försökets genomförande stängas samt brännas på plats.
- För att minimera spridning av genetiskt modifierat frö i samband med sådd och skörd kommer följande åtgärder att vidtagas:
 - Såmaskinen som använts till sådden av de modifierade fröna kommer att tömmas och rengöras på platsen. Överblivet genetiskt modifierat utsäde kommer att destrueras.
 - De genetiskt modifierade fröna kommer att skördas på platsen med försöksskördetröska, vilken rengörs på platsen. Parceller som inte kommer att användas vidare i förädlingssyften kommer att slopningströskas, och det slopade fröet destrueras genom förbränning. Skyddsbården runt utsättningen på plats I kommer att slås av efter avslutad blomning, men innan grobara frön har utvecklats, och fräsas ner.
- Genetiskt modifierat frö som skördas för vidare förädling kommer att märkas så att det klart framgår att de är genetiskt modifierade, och när fröna inte längre behövs kommer de att förstöras.
- Spillfrö kommer att lämnas på markytan för att gro och när större delen av spillet har grott kommer ett par grunda stubbearbetningar att utföras. För att hindra långvarig gröningsvila kommer plöjning av utsättningsytan att ske först under våren 1999. Därefter kommer marken åter att ingå i den normala växtföljden vilket innebär att de fyra efterföljande grödorna inte utgörs av oljeväxter.
- Försöksplatsen kommer att mätas in, anges på karta och kontrolleras beträffande förekomst av spillplanter under fyra år från skörd av försöket. Uppkomna spillplanter kommer att oskadliggöras före blomning genom lämplig metod.
- Om försöket måste avbrytas kommer växtmaterialet att förstöras genom kemisk bekämpning och mekanisk bearbetning. Platsen kommer att kontrolleras beträffande förekomst av spillplanter och uppkomna spillplanter kommer att bekämpas.

Tidigare försöksresultat

Den aktuella rapsen har tidigare inte odlats i fältförsök i Sverige. Utsättning av rapsen har dock skett tidigare både inom EU och i Kanada. Enligt SW har dessa utsättningar inte indikerat någon skillnad, utöver den avsedda, mellan den omodifierade och den genetiskt modifierade rapsen.

Skäl för beslutet

Enligt 6 § lagen (1994:900) om genetiskt modifierade organismer får avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer ske endast efter tillstånd enligt denna lag.

I 7 § nämnda lag stadgas att ett tillstånd får lämnas endast om den verksamhet som ansökan avser är godtagbar från miljö- och hälsoskyddssynpunkt och etiskt försvarbar.

Av 20 och 21 §§ förordningen (1994:901) om genetiskt modifierade organismer framgår att Jordbruksverket är tillståndsmyndighet för verksamhet av aktuell art.

Jordbruksverket gör följande bedömning ifråga om den aktuella ansökan om avsiktlig utsättning under 1998.

Den aktuella grödan, vårraps, har med hjälp av genteknik tillförts gener för tolerans mot ogräsbekämpningsmedlet glyfosat (herbicidtolerans). Herbicidtoleransen bedöms endast ge vårrapsen ett ökat överlevnadsvärde i miljöer där glyfosat används, och bedöms sålunda sakna relevans för växtens överlevnad i naturen. Av vad som hittills framkommit bedöms den genetiskt modifierade rapsen i övrigt vara likvärdig med omodifierad raps.

De stora isoleringsavstånden till andra oljeväxtodlingar (500 respektive 1000 meter), och skyddsbården på plats I, minimerar inkorsning av pollen från de aktuella fältförsöken. Emellertid anser verket att en skyddsbård på 10 meter skall omgärda försöket på plats II, mot bakgrund av att en bikupa kommer att placeras på platsen för att förbättra korspollineringen av fältförsöket.

Någon risk för människors och djurs hälsa vid odling av den genetiskt modifierade vårrapsen bedöms inte föreligga då vårrapsen inte är avsedd att användas som föda eller foder, och eftersom rapsen, bortsett från herbicidtoleransen, bedöms vara likvärdig med motsvarande omodifierad raps.

Med hänvisning till det ovan anförda och vad som i övrigt framkommit av utredningen i ärendet bedömer Jordbruksverket att utsättningen är godtagbar från miljö- och hälsoskyddssynpunkt, under förutsättning att hanteringen av försöksplatsen, den genetiskt modifierade vårrapsen och den omodifierade rapsen i skyddsbården genomförs i enlighet med vad SW angett i ansökan och med iakttagande av nedan angivna villkor. Jordbruksverket anser vidare att utsättningen är etiskt försvarbar.

Beslut

Jordbruksverket beslutar att meddela SW tillstånd att under 1998 genomföra sökt avsiktlig utsättning av den aktuella genetiskt modifierade vårrapsen. Som villkor för tillståndet skall gälla att utsättningen och hanteringen i övrigt av den aktuella genetiskt modifierade vårrapsen och den omodifierade rapsen i skyddsbården skall utföras i enlighet med vad SW angivit i ansökan, såvida annat inte framgår av nedan angivna villkor:

1. Utsättningsytan, vilken inkluderar skyddsbården, skall mätas ut i förhållande till fasta punkter i landskapet så att den med lätthet kan återfinnas.
2. SW skall ge försöksutförarna noggranna skriftliga instruktioner för utsättningens utförande och skötsel, särskilt beträffande skörd och efterbehandling av utsättningsytan. En kopia av de skriftliga instruktionerna skall ha inkommit till Jordbruksverket innan utsättningen påbörjas.
3. Utöver att tömma och rengöra såmaskinen på plats efter sådd av genetiskt modifierade rapsfrön så skall även påfyllningen av såmaskinen med sådana frön ske på platsen för sådd. Inom en vecka efter det att sådden slutförts, av såväl den genetiskt modifierade rapsen som

den omodifierade rapsen i skyddsårderna, skall anmälan om detta ha inkommit till Jordbruksverket.

4. Utöver att plats I skall omges av en 10 meters skyddsård skall även en skyddsård om 10 meter av hansteril omodifierad vårraps omge den genetiskt modifierad rapsen på plats II. Skyddsårderna skall sås så att de blommar samtidigt med den genetiskt modifierade rapsen.
5. Alla plantor av raps och närbesläktade korsblommiga arter inom *Brassica*- och *Sinapis*-släktena samt åkerrättika (*Raphanus raphanistrum*) som etablerar sig på ett avstånd upp till 50 meter från ytterkanten av de skyddsårderna som avses i villkor 4 skall förstöras före blomning med lämplig metod.
6. Utsättningsytan skall omedelbart efter skörd bearbetas grunt för att mylla ner drödade frön, för att stimulera frönas groning och för att göra fröna mindre lättåtkomliga för fåglar.
7. Vid all lagring av genetiskt modifierat frö, oavsett om fröet skall användas vidare eller destrueras, skall det genom märkning klart framgå att det är frågan om genetiskt modifierade organismer.
8. SW skall skriftligen informera de aktuella kommunerna samt genom massmedia lokalt informera allmänheten om att de planerade utsättningarna. Det skall i denna information klart framgå i vilka kommuner odlingarna utförs. Kopior på den genomförda informationen skall ha inkommit till Jordbruksverket innan utsättningen påbörjas.
9. SW skall innan utsättning sker inkomma med sådan information som möjliggör en specifik molekyärgenetisk identifiering av den genetiskt modifierade raps som ansökan avser. Informationen skall medge en analys av enskilda plantor, d v s frön från utsädet och växtmaterial från de avsedda utsättningarna.
10. För utsättningens genomförande, från sådd till skörd, och den efterföljande hanteringen av såväl platsen för utsättningen som genetiskt modifierat växtmaterial som härrör från den genomförda utsättningen föreligger en rapporteringsskyldighet för SW gentemot Jordbruksverket. Rapporteringen skall ha inkommit till Jordbruksverket senast 31 december samma år som skörden har skett. Rapporteringsskyldigheten skall omfatta:
 - vidtagna åtgärder och observationer gjorda i utsättningarna 1998.
 - hanteringen av skördat genetiskt modifierat växtmaterial, vilket inkluderar vid skörden överblivet växtmaterial, växtmaterialrester från utförda analyser, lagerhållning, och all destruktion av genetiskt modifierat material som genomförts.
 - hanteringen av skyddsård.
 - slutsatser som gjorts av SW avseende risker för människors och djurs hälsa samt miljön.

Dessutom skall SW senast den 31 december de efterföljande fyra åren rapportera till Jordbruksverket registrering och destruktion av uppkomna spillplantor.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas genom skrivelse till länsrätten i Jönköpings län. Skrivelsen skall ställas till länsrätten men skickas eller lämnas till **Statens jordbruksverk, 551 82**

Jönköping. I skrivelsen skall anges vilket beslut som överklagas och den ändring i beslutet som begärs. Överklagandet skall ha kommit in till Jordbruksverket inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Detta ärende har avgjorts av generaldirektören efter föredragning av handläggaren Jan Taipalensuu. I ärendets slutliga handläggning har även deltagit överdirektören Per-Göran Öjeheim, juristen Anders Swahnberg, avdelningschefen Carl Johan Lidén, tf enhetschefen Johan Löfgren samt handläggarna Robert Andrén, Malin Ljungström och Göran Öster.

Svante Englund

Jan Taipalensuu

Övriga upplysningar

Utöver vad som anges i ovan angivna villkor får Jordbruksverket erinra om de aktsamhetskrav som föreskrivs i 4 § lagen (1994:900) om genetiskt modifierade organismer och i 14-16 §§ Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1995:45) om genetiskt modifierade växter.

Jordbruksverket vill därjämte framhålla att ett tillstånd av aktuellt slag inte innebär ett ställningstagande till en eventuell kommande ansökan om marknadsgodkännande.

Slutligen vill Jordbruksverket upplysa om att ett tillstånd av aktuellt slag får, enligt 11 § lagen om genetiskt modifierade organismer, återkallas om någon av de väsentliga förutsättningarna som förelåg när tillståndet meddelades inte längre föreligger eller om något krav som är av särskild betydelse inte har följts.

Kopia till

Gentekniknämnden

Naturvårdsverket

Kemikalieinspektionen

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Institutionen för växtförädling

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Institutionen för växtodlingslära

Lunds universitet, Avdelningen för teoretisk ekologi

Stockholms universitet, Enheten för populationsgenetik

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)

Naturskyddsföreningen (SNF)

Ekologiska Lantbrukarna